

De Joodse Gemeente Bussum in de jaren twintig

Annet Betsalel

De namen uit de opgedoken fotoboeken uit 1923 kon ik leggen naast archieflijsten van de Joodse Gemeente Bussum uit diezelfde periode. Daarmee kon ik zo'n 110 mensen identificeren. Namen waarmee ik al jaren bekend was, kregen ineens een gezicht. Vrij huiveringwekkend was de kennis wat er later met veel van deze mensen zou gebeuren – deze foto's zijn vaak de enige foto's die van een gezin of een persoon bekend zijn.

Maar terug naar de nog zorgeloze jaren twintig van de Joodse Gemeente Bussum, waar ook Huizen en Blaricum onder vielen.

Los van Naarden

Het aantal inwoners van Bussum nam aan het einde van de 19de eeuw snel toe dankzij de aanleg van het spoor. Dat gold ook voor het aantal joodse inwoners die vooral uit Amsterdam afkomstig waren. In 1910 is er al sprake van zo'n vijftig families. De joodse gemeenschap uit Naarden, teruggaand tot het begin van de 18de eeuw, leidde een kwijnend bestaan en er kwam

steeds meer vraag naar een eigen joodse gemeente in Bussum. In 1911 werd de Vereniging ter Behartiging der Belangen der Jooden in Bussum opgericht en na veel lobbyen in Amsterdam en ondanks protesten vanuit Naarden, werd in 1917 de Joodse Gemeente Bussum formeel door het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap als zelfstandige gemeente erkend. Men ging op zoek naar een eigen synagoge.

Het protestantse bewaarschooltje (bouwjaar 1888) op de hoek van de Havenstraat en Hogeweg, pal naast de Prins Hendrikschool, werd aangekocht, verbouwd en ingericht tot synagoge, en op 3 september 1918 ingewijd. Naast opperrabbin Onderwijzer wenste ook burgemeester s'Jacob in zijn toespraak de jonge joodse gemeente een voorspoedige toekomst toe, samen met alle andere burgers van Bussum.

Nooit een rabbijn in Bussum

Bussum heeft nooit een rabbijn in dienst gehad, de religieuze zaken werden overgelaten aan de voorganger, die slechts bij ingewikkelde

Het gebouwtje van de eerste synagoge aan de Havenstraat, voorheen een protestants bewaarschooltje

zaken zijn oor te luisteren legde bij de opperrabbijn. Bussum was een behoorlijk liberale gemeente, die op vele gebieden zijn eigen gang ging.

Naast de gebedsdiensten vonden er ook lezingen, muziekworsten, voordrachten en feesten plaats in de synagoge. Op de joodse bals in Bussum (bijvoorbeeld in restaurant De Rozenboom) kwamen joodse jongeren uit heel Nederland af.

Ook het joodse verenigingsleven kende, zoals in die tijd gebruikelijk, een grote bloei: er waren een joodse jongerenvereniging, vrouwenvereniging, armenbestuur, begrafeniswezen, onderwijscommissie en zionistische vereniging.

Koosjere pensions

In 1930 telde Bussum op een bevolking van 35.957 inwoners 359 joden. Zij waren ondernemer, werkten in het verzekeringswezen, de handel, de import- en export, maar oefenden ook vrije beroepen uit als veilingmeester, journalist, arts of tandarts. Er waren ook aardig wat middenstanders met o.a. winkels in textiel, fruit- en groenten, er was een banketbakker, een kruidenier, een slager en een aantal pensionhouders die met hun koosjere pensions (het waren er tenminste vier) hun joodse gasten naar de bossen en de heide lokten.

In 1923 zaten verschillende joodse Bussumers in de commissies van de jubileumfeesten. In de synagoge was ook nog

een feestelijk element door het aansteken van de onlangs aangeschafte elektrische kroonluchters. In 1930 werd het gebouw verkocht en werd een groter pand aan-

Huidige synagoge in de Kromme Englaan

gekocht in de Kromme Englaan, waar de joodse gemeente tot de dag van vandaag haar domicilie heeft.

